

گریزگاه‌های مالیاتی؛ سهمی که به دولت نمی‌رسد

«25 درصد اقتصاد ایران هم‌اکنون مالیات نمی‌دهند.» این آماری رسمی است که از سوی علی عسکری، رئیس کل سازمان امور مالیاتی کشور در دی امسال اعلام شده است.

«25 درصد اقتصاد ایران هم‌اکنون مالیات نمی‌دهند.» این آماری رسمی است که از سوی علی عسکری، رئیس کل سازمان امور مالیات، کشته، د، د، امسا، اعلام شده است. به هرگونه تلاش قانونی یا غیرقانونی برای نپرداختن مالیات یا کم کردن آن، به هر شیوه که انجام شود، فرار مالیاتی است و حال به گفته عسکری به صورت رسمی یک چهارم از مودیان مالیاتی مشمول این تعریف می‌شوند؛ آماری که به گفته نایب رئیس اتاق بازرگانی ایران 40 درصد است. پدram سلطانی می‌گوید: به نظر می‌رسد سازمان امور مالیاتی، قاچاق کالا را در آمار خود مورد محاسبه قرار نداده است، چراکه با قاچاق کالا نه دولت حقوق گمرکی خود را به دست خواهد آورد و نه مالیاتی از قاچاقچیان گرفته می‌شود. با احتساب این آمار، بیش از یک سوم از مودیان مالیاتی، استفاده از راه‌های گریز از پرداخت مالیات را به پرداخت قانونی آن ترجیح می‌دهند.

مودیان که اطلاعات نمی‌دهند

با آن که درآمدهای مالیاتی در همه کشورهای دنیا به عنوان مهم‌ترین منبع درآمد دولت مد نظر است، در ایران دولت تاکنون نتوانسته زیاد روی آن حساب کند؛ چراکه بسیاری از فعالان اقتصادی به جای پرداخت مالیات، به فکر دور زدن قانون و کم کردن مالیات متعلقه یا اصلا نپرداختن آن هستند. با این حال تحریم‌های نفتی ایران در دو سال اخیر موجب شده است دولت حساب بیشتری روی درآمدهای مالیاتی خود کرده و تلاش کند سهم آن را در تامین درآمدهای خود در بودجه افزایش دهد و شاید هم همین افزایش درآمد موجب شود سازمان امور مالیاتی بیش از گذشته درصدد جلوگیری از فرار مالیاتی برآید، زیرا آنچه مسلم است آن که تاکنون اطلاعات دقیقی از مودیان مالیاتی وجود نداشته یا شاید بتوان گفت سازمان امور مالیاتی تاکنون چندان اقدام عملی جدی نیز برای جمع‌آوری اطلاعات دقیق در این باره انجام نداده است، اما حالا نیز امیدوار است با اجرای طرح جامع نظام مالیاتی تا سال 94 رقم فرار مالیاتی با کاهش 10 درصدی به 15 درصد کاهش پیدا کند.

فرار می‌کنیم!

سهم 6 درصدی اصناف در پرداخت مالیات سالانه کشور با وجود سهم 30 درصدی آنها در تولید ناخالص داخلی، سهم کمتر از 7 درصد درآمدهای مالیاتی از کل تولید ناخالص داخلی، برآورد شدن حجم فرار مالیاتی شرکت‌ها در ایران به میزان ده هزار میلیارد تومان در سال و... همگی نشان می‌دهد در ایران فرار مالیاتی براحتمی انجام می‌شود و تنها قشری که بموقع مالیات خود را پرداخت می‌کنند، حقوق‌بگیرانی هستند که میزان دریافتی آنها بسیار شفاف است و پیش از آن که حقوقشان را دریافت کنند، مالیاتشان کسر می‌شود. در حال حاضر سهم حقوق‌بگیران از درآمد مالیاتی دولت حدود 15 درصد است.

به نظر می‌رسد در کشور ما که تاکنون دولت‌ها به آسانی درآمد نفتی ناشی از فروش نفت را صرف هزینه‌های عمرانی و جاری خود می‌کردند، به اخذ مالیات بی‌توجه بودند، به همین دلیل در حالی که 49 درصد تولید ناخالص ملی باید مالیات باشد تنها 7 درصد از تولید ناخالص ملی بر پایه مالیات است و در بالاترین حالت حدود 30 درصد از درآمد دولت از طریق مالیات تامین می‌شود در حالی که سه چهارم بودجه را درآمد نفت تشکیل می‌دهد. به هر حال در بودجه سال آینده درآمد مالیاتی 60 هزار میلیارد تومان تعیین شده است، این رقم برای سال جاری 45 هزار میلیارد تومان است. به نظر می‌رسد یکی از مهم‌ترین راه‌های تامین آن، جلوگیری از فرارهای مالیاتی است.

شیوه‌های فرار مالیاتی

نایب رئیس اتاق بازرگانی ایران چهار روش را از مهم‌ترین روش‌های فرار مالیاتی در ایران می‌داند.

به گفته سلطانی، شناسایی نکردن مودیان مالیاتی، معاملات خارج از شبکه مانند معاملات قاچاق، حساب سازی و سندسازی مانند دو دفتره بودن که در این روش تنها برخی حساب‌ها به سازمان امور مالیاتی ارائه می‌شود و دست آخر فساد و تبانی ازجمله تبانی میان ممیز و مودی مهم‌ترین راه‌های فرار مالیاتی در ایران است.

وی ادامه می‌دهد: براساس گزارش سازمان جهانی شفافیت که همه ساله منتشر می‌شود، ایران در شاخص فساد در رتبه 144 از میان 175 کشور جهان قرار دارد و ما باید انتظار داشته باشیم در چنین فضایی کارهای غیرقانونی زیادی ازجمله تبانی انجام شود.

سلطانی تصریح می‌کند: هر چقدر نظام مالیاتی قدیمی‌تر باشد و اطلاعات آن ناقص‌تر، امکان فرار مالیاتی در آن بیشتر است. در این میان به نظر می‌رسد سیطره اقتصاد پنهان در کشور در کنار فعالیت‌های دلالتی موجب شده است تا به آسانی و با شیوه‌های مختلف، افراد از پرداخت مالیات فرار کنند. در عین حال، ثبت نشدن بسیاری از فعالیت‌ها و درآمدها در دفاتر و اسناد و مدارک که شناسایی درآمد‌ها را برای ممیزان مالیاتی غیرممکن می‌کند، اعطای معافیت‌های متنوع مالیاتی که خود زمینه ساز فرار مالیاتی است، خوداظهاری کمتر از واقعیت، بخشودگی جرایم مالیاتی و تقسیط آنها را نیز می‌توان از روش‌های فرار مالیاتی

برشمرده. یکی کسب و کار خود را معرفی نمی کند و در کارگاهی که ثبت نشده است، کالایی تولید کرده، خدماتی ارائه داده و... و بعد، مالیاتی پرداخت نمی کند، چراکه اطلاعاتی از او در هیچ جا ثبت نیست. قیمت ارز و سکه دچار نوسان های پیاپی شده و بازار دلالی داغ می شود، اما معامله گران و دلالان این بازار به عنوان مودی مالیاتی شناسایی نمی شوند. معاملات املاک گرچه با کد رهگیری انجام می شود، اما دسترسی به اطلاعات نقل و انتقالات ممکن نیست و به همین دلیل، مالیاتی در این حوزه نیز پرداخت نمی شود و بسیاری براحته با نقل و انتقال مسکن، سودهای کلانی به جیب می زنند و مالیاتی نیز برای آن نمی پردازند.

طرح جامع نظام مالیاتی

اجرای طرح جامع مالیاتی به عنوان یکی از بهترین راهکارها برای اخذ اطلاعات و به تبع آن اخذ مالیات عنوان می شود و اجرای آن مد نظر سازمان امور مالیاتی کشور قرار دارد. آذر امسال رئیس کل سازمان امور مالیاتی کشور درباره این طرح گفت: لایحه طرح جامع مالیاتی در مجلس بوده و پس از نهایی شدن مباحث کارشناسی به صحن علنی می آید. قرار است با اجرای این طرح، خدمات نوین الکترونیکی از جمله دسترسی مودیان به پرونده مالیاتی، دریافت اظهارنامه ها، پرداخت مالیات، دریافت صورت معاملات فصلی، استفاده از امضای دیجیتالی و دادرسی مالیاتی، همگی به صورت الکترونیک انجام شود و از این پس مبنای تشخیص مالیات نیز اطلاعات دقیق موجود در پایگاه جامع اطلاعات مالیاتی کشور خواهد بود. نایب رئیس اتاق بازرگانی ایران در این باره می گوید: قرار بود این طرح به صورت پایلوت در سه استان کشور اجرایی شود اما به نظر می رسد این طرح تاکنون آغاز نشده است.

وی می گوید: با اجرای این طرح امکان شناسایی مودیان بیشتری فراهم می شود و بخشی که در حال فعالیت در اقتصاد پنهان هستند، بتدریج شناسایی خواهند شد. همچنین با الکترونیک شدن کارها، انجام آنها نیز سرعت بیشتری پیدا می کند. سلطانی ادامه می دهد: اجرای این طرح امکان جمع آوری اطلاعات از حوزه های مختلف مانند حوزه های بانکی و گمرکی را فراهم کرده و آنها را یکپارچه سازی می کند که به این ترتیب اطلاعات فعالان اقتصادی جمع آوری شده و امکان فرار مالیاتی کاهش خواهد یافت.

وی تصریح می کند: همچنین با این کار، عملیات اقتصادی و حجم آنها در حوزه های کاری و مکان های جغرافیایی مختلف قابل شناسایی و تلفیق است و به این ترتیب افراد نمی توانند از معافیت های مالیاتی که مشمول آن نمی شوند، استفاده کنند. به گفته نایب رئیس اتاق ایران، یکی دیگر از مزایای اجرای این طرح، کاهش ارتباط ممیزی با مودی و تاثیرگذاری این ارتباط برای تعیین مالیات است. همچنین با مکانیزه شدن سیستم، تعیین میزان مالیات براساس نظر شخصی مودی نیز کم خواهد شد. سلطانی خاطرنشان می کند: ما مجبوریم خود را با دنیا تطبیق دهیم. بنابراین باید از مکانیزه شدن و استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در انجام کارها استقبال کنیم. همچنین با توسعه اقتصاد کشور، افزایش تعداد مودیان و حرکت اقتصاد کشور از نفت به سمت مالیات باید کارها را نیز الکترونیکی کنیم تا فعالیت های اقتصادی به بهترین نحو ممکن انجام شوند.

وی تاکید می کند: آنچه درباره طرح جامع مالیاتی عنوان شده، بسیار خوب و مناسب است؛ اما سرانجام باید دید این کار در چه بازه زمانی و چگونه اجرایی خواهد شد؟

مریم موسی پور / جام جم